

MACIEJ KIDAWA
Uniwersytet Warszawski*

MACIEJ MARYL
Instytut Badań Literackich
PAN**

**KRZYSZTOF
NIEWIADOMSKI**
Instytut Historii PAN***

Teksty elektroniczne w działaniu: typologia gatunków blogowych

Electronic Texts in Action:
Typology of Weblog Genres

Abstract

This article presents an empirically generated typology of weblog genres based on the analysis of 322 popular Polish blogs. The analysis was informed by Carolyn Miller's (1994) concept of genre as social action and was focused on three aspects: (1) subject of utterance or exigence; (2) author and communication; (3) genre coherence. Following genres are proposed and discussed: criticism, advice, diaries, modelling, reflection, information, filter, and fictionality.

- * Zakład Poetyki, Teorii Literatury i Metodologii Badań Literackich
Instytutu Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00–927 Warszawa
e-mail: maciej.kidawa@op.pl

- * Pracownia Poetyki Historycznej Centrum Humanistyki Cyfrowej
Instytutu Badań Literackich PAN
ul. Nowy Świat 72, 00–330 Warszawa
e-mail: maciej.maryl@ibl.waw.pl
[autor korespondujący]

- * Zakład Dziejów Inteligencji i Historii Idei XIX i XX w. Instytutu Historii PAN
Rynek Starego Miasta 29/31, 00–272 Warszawa
e-mail: kniewiadomski@tlen.pl

Artykuł powstał w ramach projektu *Blog jako nowa forma piśmiennictwa multimedialnego*, sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/03/N/HS2/06232.

WPROWADZENIE

Blog jako działanie

Celem tego tekstu jest przedstawienie typologii gatunków blogowych stworzonej na podstawie materiału empirycznego. Blog, jako młoda forma piśmiennictwa, intensywnie się rozwija w różnych kierunkach, remediując inne gatunki literackie i nieliterackie. Zajmujemy się tym zagadnieniem od kilku lat na podstawie różnorodnego materiału. Badanie *Blog to... blog* stanowiło pierwszą próbę konceptualizacji blogu jako platformy dla różnorodnych gatunków (Gumkowska, Maryl i Toczyski 2009). Następne badania wiązały się z próbami osadzenia gatunków blogowych w tradycji literackiej, co pozwoliło opisać takie gatunki, jak dziennik elektroniczny (Maryl 2013), blog literacki (Maryl 2015, rozdz. 8) czy *startup* literacki (Maryl 2016a w druku). Podejście to okazało się jednak niewystarczające w odniesieniu do blogów odwołujących się do nieliterackich typów dyskursów.

Spróbowaliśmy zatem zbudować typologię gatunków blogowych na podstawie kategorii wykorzystywanych przez samych twórców w największych polskich serwisach blogerskich (zob. Maryl i Niewiadomski 2013) oraz, następnie, w wybranym do bardziej szczegółowej analizy serwisie Bloog.pl (Maryl, Niewiadomski i Kidawa 2016; szczegółowy opis zastosowanej metodologii: Maryl 2016b w druku)¹. Przywołane badania nie dostarczyły materiału do pełnej typologizacji gatunków blogowych. Aby wykonać to zadanie, potrzebowaliśmy metodologii zdolnej objąć teksty literackie i użytkowe, a jednocześnie wolnej od jałowych zestawień tematycznych. Co więcej, szukaliśmy podejścia, które będzie czule na — istotne w dyskursie elektronicznym — aspekty społecznościowe i komunikacyjne.

Najodpowiedniejsza do tego celu wydała się koncepcja Carolyn R. Miller, która — inspirowana nową retoryką, socjologią humanistyczną i etnometodologią — proponuje funkcjonalne rozumienie gatunku jako czynności społecznej. Badaczka postuluje badanie dyskursu w działaniu: gatunek jest według niej wyrazem działania wykonanego w jakimś

¹ Ze względu na fakt, że prezentowane w tym tekście analizy są dość obszerne, rezygnujemy z referowania literatury przedmiotu. Wyczerpujący przegląd stanu badań czytelnicy znajdą w naszych wcześniejszych artykułach cytowanych w tym tekście.

celu i w określonym kontekście (Miller 1994: 21). Według badaczki „gatunek to retoryczne narzędzie pośredniczące między prywatnymi intencjami a potrzebami o naturze społecznej”, które „łączy prywatne z publicznym, jednostkowe z powtarzalnym” (Miller 1994: 31).

Koncepcję tę Miller zastosowała do badania blogów we współpracy z Dawn Shepherd. Badaczki twierdzą, że takie teksty realizują mocno zakorzenione potrzeby retoryczne. Kluczowy dla zrozumienia tej koncepcji jest termin *exigence*, wywiedziony z retoryki Lloyda F. Bitzera. Określa on sytuacyjną potrzebę podjęcia czynności retorycznych. Termin ten w języku polskim przekłada się jako „nagląca potrzeba” lub „sprawę aktualnej wagi” (por. Budzyńska-Daca 2011: 141). Analiza retoryczna ma pomóc wskazać takie potrzeby zarówno po stronie blogerów, jak i czytelników:

Pojmując motywację [*exigence*] jako „zobiektywizowaną potrzebę społeczną”, która funkcjonuje jako motyw retoryczny, musimy scharakteryzować gatunkową motywację [*exigence*] blogu jako pewną szeroko podzielaną, stałą potrzebę pielęgnowania i uprawomocnienia siebie; [...] musimy ułożyć tę potrzebę na przecięciu sfery prywatnej i publicznej, gdzie kwestie tożsamościowe są najbardziej problematyczne. (Miller i Shepherd 2004: 14)

Analiza retoryczna postulowana przez autorki zakłada badanie blogujących wspólnot, powracających potrzeb (*recurrent exigencies*), jakie w nich powstają, oraz rolę retorycznych, w których występują członkowie wspólnoty (Miller i Shepherd 2004: 2). Autorki dochodzą do wniosku, że blog odpowiada — w sposób właściwy naszej epoce — na ponadczasową potrzebę retoryczną ekspresji siebie (Miller i Shepherd 2004: 15). Badaczki zauważają jednak, że być może „blog już teraz ewoluuje w kilka gatunków, odpowiadających na różne potrzeby” (Miller i Shepherd 2004: 9). Po upływie dekady należy stwierdzić, że to przypuszczenie okazało się trafne. Blogi można już nie tylko dzielić na podkategorie wyróżniane na przykład ze względu na rodzaj poruszanej tematyki, lecz także wyróżniać poszczególne formy gatunkowe — wykrystalizowane w odpowiedzi na różnorodne potrzeby retoryczne — i opisywać charakterystyczne dla nich cechy komunikacyjne, językowe czy też konstrukcyjne. Naszym wyjściowym założeniem jest właśnie stwierdzenie, że przy zastosowaniu analizy retorycznej można zaobserwować takie skonwencjonalizowanie poszczególnych podkategorii blogów, które uprawnia do mówienia o nich w kategorii osobnych gatunków. Przedstawione poniżej opisy poszczególnych gatunków powstały na podstawie analizy prowadzonej w trzech płaszczyznach:

Przedmiot, czyli nagląca potrzeba retoryczna. Określając przedmiot kolejnych blogów i próbując w ten sposób stworzyć płaszczyznę analizy całej próby, mierzyliśmy się z dwiema pokusami uproszczenia tworzonej kategoryzacji. Pierwszą z nich było tworzenie tematycznej typologii blogów. Zamiast niej wypracowaliśmy myślenie o przedmiocie blogu, które na pierwszym planie umieszcza motywację retoryczną — działania podejmowane w celu zaspokojenie konkretnych potrzeb komunikacyjnych. Druga pokusa polegała na wyznaczeniu prostej osi, która pozwoliłaby ułożyć blogowe gatunki pomiędzy dwoma biegunami blogowania: dyskursem egotycznym skupionym na blogującym podmiocie (ekspresja siebie) oraz dyskursem skoncentrowanym na opisywaniu i komentowaniu świata zewnętrznego (obiektywizm, manifestowana neutralność podmiotu). Mapowanie blogosfery za pomocą opozycji „ja” – „świat” jawiło się jako dobre narzędzie różnicujące poszczególne gatunki, ale tak naprawdę prowadziło do uproszczeń i wydawania arbitralnych ocen. Postanowiliśmy zatem szukać przedmiotu każdego z wyróżnionych gatunków — czyli potrzeby

retorycznej, którą realizuje — zarówno w miejscu przecięcia tego co prywatne i publiczne, jak i w relacji do samego dyskursu, określonego przez przywołane już dwa podejścia do blogowania: egotyczne i obiektywizujące (manifestowana neutralność podmiotu). Przyglądaliśmy się temu, jak blogerzy piszą o sobie i o świecie zewnętrznym, widząc w obu wielkich tematach ich twórczej aktywności nie tyle dwa bieguny, ile współwystępujące wymiary, które w nieco innej konfiguracji pojawiają się w każdym z blogowych gatunków.

Autor i komunikacja, czyli aspekt społecznościowy. Druga płaszczyzna analizy dotyczyła roli społecznej autora blogu i sposobu komunikacji z czytelnikami — zjawisk kluczowych przy badaniu blogowania rozumianego jako działanie społeczne. Uwzględniliśmy tu następujące aspekty: (i) unaoczniająca się w blogach autorska perspektywa doświadczania i opisywania świata; (ii) dyskurs autotematyczny (np. dominujące wzory autoprezentacji, nasycanie języka formami subiektywnymi); (iii) „ja blogujące” jako temat blogu. Aspekt społecznościowy badania dotyczył również rodzaju wirtualnej wspólnotowości związanej z danym gatunkiem. Analizując komentarze i dyskusje na blogach, skupiliśmy się przede wszystkim na następujących kwestiach: (i) liczba komentarzy (czy prowadzona jest dyskusja, jak długo trwa); (ii) wspólnota komentujących (czy w dyskusjach biorą udział przypadkowi uczestnicy czy stali komentatorzy; czy autor także zabiera głos); (iii) tematyka dyskusji (ukierunkowanie komentarzy na przedmiot postu lub na osobę autora; chęć dyskusowania lub pochwalenia twórcy).

Spójność, czyli charakterystyka gatunku. Trzecia płaszczyzna analizy odnosi się do powtarzalności cech szczególnych, pozwalających odróżnić gatunki od siebie. Spójność gatunku blogowego to inaczej jego właściwość integrująca — nić przewodnia łącząca setki wpisów w jeden blog oraz wiele blogów w jeden gatunek. Czy też, innymi słowy, stała, która organizuje gatunek. W wyróżnionych przez nas gatunkach tę funkcję pełnią różne elementy struktury komunikacyjnej, zawsze jednak mieszczą się one po stronie przedmiotowej albo autorskiej. Ujmując kwestię skrótowo, można powiedzieć, że dwa pierwsze aspekty wyznaczają mapę zależności poziomych między gatunkami blogowymi (gatunek – gatunek), spójność natomiast dotyczy relacji pionowych (wpis – blog – gatunek).

Badanie prowadzone w trzech wskazanych powyżej przekrojach koncentrowało się przede wszystkim na analizie tekstów publikowanych na blogach oraz konstrukcji poszczególnych stron. Warto podkreślić, iż analiza miała charakter transmedialny, tzn. interesowały nas gatunki blogów, niezależnie od typu medium, który przeważał na stronie — a zatem szukamy dominującej motywacji blogów, nie dzieląc ich na blogi tekstowe, fotoblogi, vlogi czy inne. Takie podejście pozwala mówić szeroko o dyskursie blogowym bez utrzymywania sztucznej podziału na media, które są w nim wykorzystywane (por. uwagi w Maryl 2012: 32–33).

Metodologia badania²

Badanie przeprowadzono z wykorzystaniem standardowych technik analizy treści. Na próbę złożyło się 322 popularnych blogów, które wyloniliśmy techniką doboru celowego (por. Nachmias, Nachmias 2001: 198–199). Zdecydowaliśmy się na taką procedurę, by zminimalizować charakterystyczne dla techniki losowej ryzyko pozyskania blogów efemerycznych lub zarzuconych. Blogi wybraliśmy z trzech grup: (i) najpopularniejsze blogi z serwisów Blox.pl,

² W tym miejscu przedstawiamy tylko skrótowy opis metodologii. Wersja pogłębiona w: Maryl 2016b w druku.

Blog.pl, Blog.interia.pl³ i Bloog.pl, (ii) blogi wymienione w branżowych rankingach i raportach o blogosferze⁴, (iii) finaliści i laureaci konkursu Blog Roku (edycja 2012).

Blogi analizowaliśmy w duchu teorii ugruntowanej — poszczególne teksty interpretowaliśmy pod kątem wymienionych wyżej wyznaczników i dobieraliśmy je w grupy według zauważonych tendencji (por. Lonkila 1995: 41–51). Grupy były następnie analizowane, dzielone lub scalane podczas zebrań zespołu.

Wypracowaną typologię omawiamy szczegółowo w dalszych partiach tekstu. Poszczególne gatunki traktujemy jako prototypy czy typy idealne, a więc poszczególne blogi realizują dany wzorzec jedynie w pewnym stopniu — często dostrzegaliśmy współwystępowanie w jednym blogu kilku konwencji gatunkowych. W takich wypadkach zawsze ocenialiśmy, który z nich odgrywa rolę wiodącą i przypisywaliśmy każdy blog do jednej grupy gatunkowej. Po uzgodnieniu definicji członkowie zespołu klasyfikowali poszczególne blogi do tych kategorii. Udało się uzyskać zgodność ocen między koderami rzędu 69%⁵. Jest to wynik średni, na który wpływ miały zarówno prototypowy charakter kategorii, jak i synkretyzm gatunkowy samych blogów. Wyniki uzgodniono następnie w ramach zespołu. Tabela 1 przedstawia rozkład gatunków w próbie. Nie należy jej utożsamiać z rozkładem gatunków w populacji blogów.

Tabela 1. Rozkład gatunków w próbie. N=322

Gatunek	Liczba wystąpień	% wszystkich (N=322)
krytyka	97	30,12
porada	79	24,53
diarystyka	55	17,08
modelowanie	30	9,32
nieblog	15	4,66
refleksja	13	4,04
informacja	13	4,04
filtr	13	4,04
fikcjonalność	5	1,55
inne	2	0,62

³ W trakcie opracowywania wyników badań i tworzenia tego artykułu portal Interia zamknął swój serwis blogowy. W związku z tym wszystkie cytaty i odwołania do blogów prowadzonych na domenie interia.pl podajemy za wersjami blogów, które pobraliśmy z internetu w 2013 roku.

⁴ Na podstawie: Baran i Miotk 2013 oraz branżowych rankingów: *Top polskich blogów* (online: <http://www.wirtualne-media.pl/artykul/top-polskich-blogow-na-czele-wojciechowska-kotlet-tv-pani-basia-palikota-czubaszek-i-mucha>, dostęp: 1.10.2014 r.); *Ranking najbardziej-wplywowych blogerow w 2013 roku* (online: <http://www.kominek.in/2014/01/ranking-najbardziej-wplywowych-bloggerow-w-2013-roku/>, dostęp: 1.10.2014 r.); *Oto, który blogerów cenimy i dlaczego* (online: <http://ilonapatro.com/2013/12/oto-ktorych-bloggerow-cenimy-i-dlaczego/#more>, dostęp: 1.10.2014 r.).

⁵ Kappa Cohena = 0,622. Zgodność obliczyliśmy przy pomocy program ReCal3. Zob.: Freelon 2010.

Przygotowując to badanie, założyliśmy, że będą nas interesować tylko te strony internetowe, które funkcjonują jako byty osobne, dysponujące własnym tytułem i adresem URL. Nie bierzemy więc pod uwagę statycznych stron internetowych, które można określić mianem blogów nominalnych (Maryl 2015: 215), tzn. zawierających przypadkowo dobrane osobiste zapiski i niewykorzystujące formatu blogowego. Nie analizowaliśmy także blogów zbliżonych do „blogowspólnot” (Cywińska-Milonas 2002), tj. portali, w których zrzeszeni są różni blogerzy publikujący wpisy najczęściej poświęcone określonej tematyce.

BLOGI KRYTYCZNE

Przedmiot

Za blogi krytyczne uznajemy strony, których autorzy swoją pisarską aktywność koncentrują na wyrażaniu swojego stosunku do świata i formułowaniu ocen dotyczących wybranych przez siebie tematów. Dominującą intencją podmiotu mówiącego rekonstruujemy jako: *chcę mówić o tym, jak oceniam świat i chcę przedstawić własne stanowisko w wybranej przeze mnie sprawie*. Specyfika blogów krytycznych polega na tym, że są one jednocześnie skupione na wyrażającym swoje opinie podmiocie mówiącym i nakierowane na świat zewnętrzny, który jest poddawany krytycznej ocenie blogerów. O ile w przypadku blogów diarystycznych dla autora ważniejsze jest przedstawianie siebie (choć wobec świata), o tyle w blogach krytycznych wyrazistość wygłaszanych opinii, konieczność podawania przykładów i argumentowania powoduje większą koncentrację na świecie zewnętrznym.

Autor i komunikacja

Autorzy blogów krytycznych często występują pod własnym nazwiskiem i dokonują bogatej w informacje autoprezentacji. W ten sposób zabiegają o zaufanie odbiorcy, zaznaczając autentyczność i osobisty charakter przedstawianych opinii. Jednocześnie blogerzy starają się prezentować jako osoby interesujące, których zdanie powinno być dla odbiorców ciekawe. Strategię tę dobrze obrazuje autoprezentacja blogerki Jagny:

Bywa zuchwała, dosadna i szczerza do bólu. Zawsze spada na cztery łapy, umie się rozpychać łokciami, a życie jej niestraszne. Nalogowo czyta, nie pija gównianej kawy, ciągle się uczy i do-szkala, wciąż wierzy, że dostanie list z Hogwartu. (*u Jagny*⁶)

Ważną cechą blogów krytycznych jest ponadprzeciętne zaangażowanie czytelników w dyskusje. Blogi krytyczne często stają się wręcz forami wymiany opinii — im wypowiedzi bardziej wyraziste, tym więcej głosów od czytelników, także polemicznych.

Spójność

Blogi krytyczne należy uznać za reaktywne względem wydarzeń zachodzących w świecie zewnętrznym. Autorzy na bieżąco odnoszą się do frapujących ich zjawisk społecznych, do dyskusji toczonych w przestrzeni publicznej, do nowości w branży,

⁶ <http://ujagny.blog.pl/ksiega-gosci/> [dostęp: 31.10.2014].

którą się zajmują itp. Kolejne wpisy pojawiają się zatem zgodnie z rytmem tego wycinka rzeczywistości, który interesuje blogera, albo za sprawą znaczących doświadczeń podmiotu piszącego (np. rytm doświadczeń lekturowych). Spójność blogów krytycznych przede wszystkim realizuje się jednak w dominacji form oceniających, w skupieniu narracji na komentarzu i podporządkowaniu warstwy opisowej interpretacji. Za tymi zabiegami stoi podstawowa intencja krytycznego blogowania — dokonanie autorskiej oceny rzeczywistości według subiektywnie dobranych kryteriów.

Za przykład realizacji tej intencji niech posłuży cytat z strony *Ironicznego blogu sfrustrowanego człowieka*, traktującego głównie o tym, co we współczesnym społeczeństwie denerwuje wypowiadający się podmiot. Piszący autorytatywnie objaśnia czytelnikowi świat:

Są trzy grupy zawodowe, które najbardziej straciły na upadku komunizmu. Pierwsza z nich to stoczniovcy, druga górnicy, a trzecia to oczywiście kolejarze. Za komuny każda z tych grup miała dobrze, niczym przysłowiowy pączek w maśle. Niestety (dla nich), gdy komuna padła, skończyły się przywileje i od tej pory dupa. (*Ironiczny blog sfrustrowanego człowieka*⁷)

Przytoczony tekst ilustruje najprostsze formy, jakie przyjmuje blogowa krytyka — blogger bez zbędnych wstępów i uzasadnień przechodzi do wyrażenia swoich ocen i emocji. Wypowiedź kończy się tak samo nagle, jak się zaczęła. Zauważalne jest także przekonanie blogera do swoich racji — to typowa cecha blogowej krytyki. Bardziej skomplikowane literacko wypowiedzi krytyczne — bliskie tradycyjnemu felietonowi prasowemu, ale po blogowemu potoczne i dosadne — można znaleźć na blogu *Mam wątpliwość*⁸ prowadzonym przez Aleksandrę Radomską czy też na przywoływanym już blogu *u Jagny*.

W części blogów krytycznych o spójności decyduje również regularne publikowanie wpisów realizujących wzorzec gatunkowy recenzji prasowej. Zazwyczaj poszczególni blogerzy specjalizują się w recenzowaniu dzieł kultury lub produktów z jednej sfery rzeczywistości. Dobrym przykładem są blogi zawierające recenzje książek — np. *Książki Patiopei*⁹ czy *Miasto książek*¹⁰. Podobieństwo wpisów do prasowych recenzji zbliża te blogi do dyskursu mediów tradycyjnych, ale — z drugiej strony — oddala je od niego charakterystyczne otwarcie na tematykę codzienności i wprowadzanie wątków intymnych, domowych. Do recenzji wkrada się wówczas charakterystyczny dla blogów ton prywatności, który raczej nie pojawia się w ten sposób w analogicznych tekstach publikowanych w prasie.

BLOGI PORADNIKOWE

Przedmiot

Motyacją do prowadzenia blogów zaliczonych przez nas do tej kategorii jest chęć udzielania porad dotyczących sfer rzeczywistości, w których blogerzy czują się kompetentni. Autorzy podpowiadają czytelnikom najlepsze i najskuteczniejsze rozwiązania oraz przestrzegają przed potencjalnymi błędami. Ich wpisy charakteryzuje

⁷ <http://frustrat.blog.pl/id,333087573,title,Narod-chce-czerwonej-gwiazdy-krzyczy-wiec-komuno-wroc,index.html?smoybbtticaid=6139f5> [dostęp: 31.10.2014].

⁸ <http://mamwatpliwosc.blog.pl>.

⁹ <http://www.książki-patiopei.blogspot.com>.

¹⁰ <http://miastoksiążek.blox.pl>.

poetyka opisu procedury — przedstawiane są w nich ciągi czynności, których wykonanie ma przynieść pożądany skutek. W blogach poradnikowych dominuje dyskurs dydaktyczny — mają one nauczyć odbiorcę osiągania jakiegoś celu. Ważnym aspektem blogowania poradnikowego jest również dzielenie się przez autorów swoim praktycznym doświadczeniem zdobytym podczas profesjonalnego lub hobbystycznego zajmowania się jakimś tematem.

Wiele blogów poradnikowych zawiera nie tylko opisy procedur skutecznego działania, lecz także przedstawia doświadczenia, emocje czy też przygody „ja działającego”. Autorzy porad często uciekają od narracji obiektywizującej i autobiografizują udzielane porady — przedstawiane są one w niezwykłym kontekście codziennego doświadczenia autora. Subiektywizacja blogowych porad z jednej strony wynika z dominującej konwencji blogowej komunikacji, a z drugiej wiąże się ze strategią uwiarygodniania publikowanych treści („sam to przeżywam i sam próbuję każdego rozwiązania, a więc wiem, o czym piszę”). Autobiografizację porad łatwo zaobserwować podczas lektury blogów kulinarnych. Najczęściej podanie przepisu poprzedza krótki wstęp, w którym autor omawia swoje doświadczenia z potrawą i wyjaśnia czytelnikowi, dlaczego zdecydował się na podanie akurat tej receptury. Za przedmiot blogów poradnikowych uznajemy zatem zarówno dziedzinę wiedzy praktycznej, której dotyczą dawane rady, jak i opisywane doświadczenia „ja działającego” (czy też „ja udzielającego porady”).

Autor i komunikacja

Autorzy udzielający porad szukają sposobów legitymizacji swej eksperckiej postawy. Pierwsza z nich polega na legitymizacji poprzez unaocznienie osiągniętych efektów. Ogromną rolę odgrywają tu fotografie publikowane w ramach wpisów — jest to stały element zwłaszcza blogów kulinarnych. Wizualna atrakcyjność przygotowywanych potraw ma nie tylko cieszyć oko i inspirować czytelnika, lecz także unaoczniać kompetencje autorów, pokazując, że gotowanie im naprawdę wychodzi. Druga ze strategii legitymizacyjnych polega na prezentowaniu się autora jako doświadczonego pasjonata danej dziedziny, który poznał ją na tyle dobrze, że potrafi doradzić czytelnikom. Trzeci sposób uzasadnienia prawa do publikowania porad polega na przedstawianiu się autora jako profesjonalnego eksperta zarabiającego na życie pisaniem na dany temat.

W charakterystyczny sposób przedstawia się Katosu, która w swojej autoprezentacji¹¹ łączy elementy wszystkich wymienionych strategii — wskazuje na osiągnięte efekty:

Jestem przykładem tego, że jak się chce, to można. Mam nadzieję, że jestem inspiracją wielu kobiet, by się zmieniać. Na lepsze.

Katosu pisze o sobie jako o pasjonatce: „Jestem matką, żoną, wielką pasjonatką makijażu...”, i profesjonalnej ekspertce zarazem: „...którym mam przyjemność zajmować się profesjonalnie”.

¹¹ <http://katosu.blogspot.co.uk/p/o-mnie.html> [dostęp: 21.07.2015].

Dyskusje prowadzone pod wpisami publikowanymi na blogach poradnikowych można podzielić na dwie kategorie: (i) komentarze afirmatywne — czytelnicy gratulują osiągniętych rezultatów i deklarują chęć stosowania opisywanych rozwiązań; (ii) komentarze nastawione na pragmatyczną dyskusję — czytelnicy podpowiadają własne rozwiązania i niejako wchodzą w rolę ekspertów współtworzących merytoryczną zawartość strony. Oba dominujące rodzaje komentowania i dyskusowania odgrywają *de facto* tę samą rolę — uobecniają tworzącą się wokół blogów poradnikowych wspólnotę osób zainteresowanych podobną tematyką i wymieniających się doświadczeniami.

Spójność

Tytuły wielu blogowych porad można sparafrazować tak, aby odpowiadały na pytanie typu: „jak to zrobić?”, „jakie rozwiązanie będzie najlepsze?”, „jak dobrze wykonać daną czynność?”, „co robić, aby osiągnąć najlepszy efekt albo pożądany cel?”. Często pytania tego rodzaju pojawiają się już zresztą w tytułach porad — np. „Oszczędzanie wody: ile można zaoszczędzić na prysznicu?”¹². Powszechna możliwość dokonywania tego rodzaju parafrazy wskazuje na wyrazistą spójność tego gatunku. Wpisy z różnych blogów poradnikowych są do siebie podobne już na pierwszy rzut oka, m.in. dzięki daleko idącej powtarzalności struktury wpisów. Mechanizm ten świetnie widać zwłaszcza w blogach kulinarnych, w których większość wpisów rozpoczyna się od wstępu tworzącego narracyjną ramę dla podanego przepisu, a następnie przechodzi do listy składników i opisu procedury.

Spójność poszczególnych blogów poradnikowych zależy również od zachowania jednolitości tematu. Świadczy o tym choćby nawigacja, odchodząca od typowo blogowej koncentracji na najnowszym wpisie i chronologii publikowania notek — blogi poradnikowe mają rozbudowane indeksy i spisy treści. Wśród grup tematycznych najliczniej reprezentowane są blogi kulinarne (51 spośród 79 blogów uznanych za poradnikowe), ale zasada tematycznej jednolitości dotyczy też stron traktujących o dziedzinach dalekich od sztuki kulinarnej — np. obsługi systemu operacyjnego Linux¹³.

Spójność blogów poradnikowych widoczna jest także na poziomie stylistycznym. Porady wymagają używania języka niezwracającego na siebie uwagi, konkretnego i pozwalającego na jednoznaczne przekazanie kluczowych treści. Blogerzy często stosują zatem podział treści na punkty-kroki opisywanej procedury działania. Stosowane są także formy bezokolicznikowe: „Na blachę do ciasta wysypać płatki owsiane, orzechy, ziarna kakaowca. Wymieszać”¹⁴; formy liczby mnogiej: „Za pomocą prostego edytora w kilka chwil oczyszczymy pasek z ikon, których nie używamy zbyt często, bądź wprost przeciwnie — chcemy, by były zawsze w wybranym miejscu”¹⁵; czy też zwroty do adresata: „W tym więc sensie niejako jak chcesz korzystać z usługi dostępu do internetu, to jesteś przymuszany do zgód”¹⁶.

¹² <http://jakoszczedzacpieniadze.pl/jak-oszczedzac-wode-pod-prysznicem> [dostęp: 20.07.2015].

¹³ *UbuCentrum*: <http://www.ubucentrum.net/>.

¹⁴ <http://www.mojewypieki.com/przepis/czekoladowa-granola> [dostęp: 21.07.2015].

¹⁵ <http://www.ubucentrum.net/2014/12/unity-launcher-folders-czyli-grupowanie.html> [dostęp: 21.07.2015].

¹⁶ <http://niebezpiecznik.pl/post/internet-w-pkp-ic-od-t-mobile-a-wymuszanie-zgod-na-przetwarzanie-danych-w-celach-marketingowych/> [dostęp: 21.07.2015].

Od porad znanych chociażby z prasy drukowanej blogi poradnikowe różnią się za sprawą wymienionych wyżej cech: autobiografizmem; konstytutywną dla dyskursu blogowego obecnością komentarzy i dyskusji zrośniętych z wyjściową poradą; świadomym wykorzystywaniem serii udzielanych porad do budowy eksperckiej marki blogera.

BLOGI DIARYSTYCZNE

Przedmiot

Autorzy blogów diarystycznych opisują swój świat po to, by dzielić się nim z odbiorcą; wyraźnie widać, że chcą przedstawiać siebie i swoje otoczenie, a nie zapisywać je dla własnych potrzeb. Ów nacisk na prezentację, w miejsce pamiętnikarskiej introspekcji, prawdopodobnie wynika z uwarunkowań medium, w którym wszystkie wypowiedzi formułowane są ze świadomością, że mogą być natychmiast odczytane przez internetowego „każdego”. W blogach diarystycznych najczęściej mowa jest o codzienności, czasem jest to *codziennosc niezwykłego życia*, jak np. w blogach podróżników zwiedzających odległe zakątki świata czy *Blogu Położnej*, która przedstawia swój świat jako jednocześnie „zwyyczajny” i „wyjątkowy”:

Jestem położną, pracuję w zwykłym powiatowym szpitalu, ale moja praca to coś wyjątkowego i wspaniałego... to udział w darze narodzin nowego życia i kocham to... [...] Piszę o dyżurach, problemach, radościach i kłopotach. Tak zwyczajnie, jak to widzę i czuję. (*Blog Położnej*¹⁷)

Blog diarystyczny jest bliski blogowi modelującemu i refleksyjnemu w mocnym akcentowaniu „ja” wewnętrznego autora — wypowiedź podmiotu w blogach tych trzech typów cechuje silna subiektywność. O ile jednak w blogu modelującym i refleksyjnym piszący pozostaje również prawie wyłącznym przedmiotem przedstawienia, o tyle celem podmiotu blogu diarystycznego jest pokazanie siebie w zetknięciu ze światem zewnętrznym (ja mówię o czymś zewnętrznym, o świecie, który mnie otacza i sprawach, które mnie interesują itd.).

Autor i komunikacja

W próbie kilkudziesięciu blogów diarystycznych trudno wyróżnić dominujący wzór komunikacji. Zdarzają się blogi nastawione wyłącznie na prezentację świata autora — bez aktywnego udziału publiczności, ale są też pamiętniki, których autorzy wyraźnie piszą z myślą o odbiorcy, a nawet starają się zgromadzić wokół siebie publiczność o określonym profilu. Widać to dobrze w blogach podróżniczych, które komentowane są albo przez innych blogujących podróżników, albo przez amatorów planujących pierwsze wyprawy. Sekcję komentarzy często traktują oni jako forum dyskusji na temat praktycznych rozwiązań związanych z podróżą.

Różne formy relacji autor–czytelnik w blogach diarystycznych łatwo można pokazać, porównując blog pisarki i dziennikarki Małgorzaty Karoliny Piekarskiej, z blogiem *Dirty-Fabulous-Life. O życiu, o seksie, o miłości, o mnie*. Autorka pierwszego ujawnia swoje dane osobowe, publikuje fotografie, pisze o życiu zawodowym i prywatnym, często podaje czas i miejsce opisywanych wydarzeń. Deklaruje, że blog powstał dla znajomych, „z myślą o czytelnikach

¹⁷ <http://polozna.blog.pl/przykladowa-strona/> [dostęp z 3.10.2014].

i przyjaciółach, by wiedzieli, co tam u mnie słychać i jaki kolejny życiowy absurd mi się przytrafił”¹⁸. Piekarska zablokowała możliwość komentowania wpisów, tłumacząc to walką z anonimowością w internecie. Z kolei druga blogerka, podpisująca się jako Furia, starannie zaciera wszelkie ślady umożliwiające jej rozpoznanie. Swoją pamiętnik poświęca przede wszystkim jednemu aspektowi życia: emocjonalnej i seksualnej stronie związków. Autorka próbuje zawiązać wokół swojego bloga społeczność, dlatego dużą wagę przykładła do komunikacji: nie tylko otwarcie zwraca się do czytelników z pytaniami o opinie, lecz także organizuje swoje wypowiedzi tak, by prowokować reakcję, a później aktywnie uczestniczyć w dyskusjach.

Dwie strategie komunikacyjne łączy to, co wspólne dla wszystkich autorów blogów diarystycznych: *p o t r z e b a e k s p r e s j i* oraz przyjęcie przez podmiot mówiący *p o s t a w y g o s p o d a r z a*, który wprawdzie zaprasza czytelnika-gościa do swojego świata, ale na własnych zasadach. Wprost pisze o tym autorka blogu *Wszystko ma swój początek i koniec*:

Gościu! Proszę, byś pamiętał, że to MÓJ blog. Moje przemyślenia, moje wiersze, mój punkt widzenia. Masz prawo się z tym nie zgadzać, wyraż to jasno, ale grzecznie w komentarzu¹⁹.

Spójność

Podmiot diarystyczny przedstawia świat tak, jakby istniał tylko jeden punkt widzenia. Subiektywność autora przejawia się tu nie tyle w formach językowych, ile w ignorowaniu konkurencyjnych perspektyw. Osoba blogera jest absolutnym centrum przedstawianego świata i dlatego trzeba wiedzieć, kim jest, żeby zrozumieć, o czym pisze. Spójność blogu diarystycznego zapewnia niezmienna tożsamość autora. Zwykle da się ją określić jako pewną rolę społeczną, a jej wypełnianie wyznacza horyzont tematyczny blogu. W badanej próbie te same lub podobne role często się powtarzają na tyle regularnie, że można by na tej podstawie przeprowadzić wewnętrzną kategoryzację blogów diarystycznych. Znalazłyby się w niej na pewno blogi podróżnicze, których świat przedstawiony jest światem-po-którym-się-podrokuje. Relacja między podmiotem mówiącym a odbiorcą zawiązuje się w nich wokół wypraw: wpisy dotyczą organizacji podróży, jej przebiegu, wrażeń, ocen. Najczęstsze gatunki wypowiedzi to relacja, reportaż i porada.

Inną grupę tworzą blogi rodzinne, które prezentują codzienność widzianą oczami rodziców i ich dzieci (np. *Jak to się wszystko dzieje...*²⁰). Szczególnie interesujące są blogi prowadzone przez rodziców poważnie chorego dziecka, które stanowią formę dziennika walki z chorobą i często służą do szerzenia wiedzy o jej przebiegu i leczeniu. Przy okazji prowadzenia dziennika rodzice nieraz starają się także zbierać pieniądze na leczenie — blog staje się wtedy platformą pomocową. Najbardziej znanym (za sprawą filmu dokumentalnego Tomasza Śliwińskiego *Nasza kłątwa*) blogiem rodziców chorego dziecka jest *Leoblog*²¹.

¹⁸ http://piekarska.blog.pl/?page_id=2 [dostęp: 3.10.2014].

¹⁹ <http://zakochana-kobieta.blog.onet.pl/poznajmy-sie/> [dostęp z 3.10.2014].

²⁰ <http://wielgus.blox.pl>.

²¹ <http://www.leoblog.pl>.

Lista podgrup blogów diarystycznych wyróżnianych ze względu na manifestowaną tożsamość autora (kobieta, hobbysta, pracownik danej branży...) jest długa. Te różnorodne perspektywy są właśnie wyrazem zasady uspołniającej ten blogowy gatunek — tożsamości autora jako wyraziciela pewnej społecznej perspektywy opisu świata. Co ważne, nie chodzi tutaj o zastosowanie kryterium tematycznego — blog nauczyciela uznamy za blog diarystyczny nie dlatego, że autor pisze przede wszystkim o szkole, ale dlatego, że opisuje swoje doświadczenie świata jako doświadczenie nauczyciela.

BLOGI MODELUJĄCE

Przedmiot

Nazwa tego gatunku wiąże się z jego głównym celem komunikacyjnym — *prezentacją blogera jako wzoru do naśladowania*. Modelowanie można streścić w formule „*autoprezentacja pod różnymi pretekstami*”. W przeciwieństwie do blogowej diarystyki jest to dyskurs nacechowany perswazyjnie, którego celem jest wzbudzenie potrzeby naśladowczej u czytelników. Autorzy blogów stawiają się z jednej strony za wzór do naśladowania, a z drugiej odgrywają rolę specjalistów od wizerunku, doradzających czytelnikom w kwestiach związanych z życiem codziennym. Blogi z tej kategorii najczęściej dotyczą mody i stylu życia, a od omawianej wcześniej porady różni je właśnie rola autora, który jest nie tyle ekspertem, ile żywym przykładem skuteczności dawanych zaleceń. *Podmiot jest tu zatem tożsamy z przedmiotem wypowiedzi* — perswazyjnie oddziałuje na odbiorców, zachęcając ich do zmiany na swoje podobieństwo.

Perswazja przybiera zazwyczaj formę dyskursu „*inspiracji*”. Maja Sablewska pisze na swoim blogu: „*Inspiracji szukam poza swoimi «czterema ścianami*». Inspirują mnie ludzie i ich historie. Inspiracje przychodzą też całkiem niespodziewanie”²². Inspiracja dotyczy zarówno doznań autorów, jak i reakcji na ich wpisy: „*Dziękuję, Kochana! Zachęcam do inspiracji*” — odpowiada autorka na pochwały jednej z komentatorek (Tamara Gonzalez Perea)²³. Nawet lista ciekawych linków, informacji o nowym serialu czy interesujących produktach urasta do rangi „*Listopadowych inspiracji*”²⁴. Z pewnością nadużywanie tego terminu jest kalką z języka angielskiego, ale w ciekawy sposób kształtuje świat projektowany w tych blogach — nie jest to świat rozumu czy ciała, tylko świat ducha, natchnienia, kreatywności. Czytelnicy mają tu znaleźć nie tyle radę czy wskazówkę, ile impuls, który natchnie ich do działania na własny rachunek.

Autor i komunikacja

Można wyróżnić dwa typy autorstwa blogów modelujących: gwiazda i współluczeń. W pierwszym przypadku bloger przedstawia siebie jako ucieleśnienie ideału. Zwraca się do odbiorcy z dystansu, uzasadnionej własną pozycją wzorca, znanej osobistości (nawet jeśli sława

²² <http://blog.majasablewska.com/?p=851> [dostęp: 18.03.2016].

²³ <http://macademiangirl.com/2016/03/stylizacja-kobaltowa-krata.html> [dostęp: 18.03.2016].

²⁴ <http://blackdresses.pl/2015/11/26/listopadowe-inspiracje/> [dostęp: 18.03.2016].

ogranicza się wyłącznie do blogosfery). W blogach gwiazd dominują wypowiedzi w pierwszej osobie liczby pojedynczej oraz subiektywne relacje o udziale w wydarzeniach, a zdjęcia dołączone do notek przedstawiają niemal wyłącznie autorów (np. *Raspberry And Red*²⁵; *Fashionelka*²⁶).

Zdaje się, że przeważa jednak model autorski współuczni, charakteryzujący się większą skromnością twórcy — bloger stawia się z odbiorcą na jednej płaszczyźnie i razem z nim aspiruje do pewnego idealnego wzorca. Piszący najczęściej osiągnął mistrzostwo we wcielaniu ideału w życie: „postanowiliśmy założyć blog, który miałby umilić życie osobom podobnym do nas” (*Make life easier*²⁷).

Komunikacja na blogach modelujących jest bardzo żywa i ukierunkowana zazwyczaj na przedmiot danego wpisu (stylizację) lub autora. Czytelnicy oceniają zarówno propozycje ubrań, jak i jakość fotografii, dopytując się o szczegóły prezentowanych przedmiotów. Czasem odsyłają do własnych blogów lub sklepów internetowych. Komunikacja blogowa miewa także wymiar komercyjny. Oprócz recenzowania lub reklamowania produktów, blogerzy czasem trudnią się prowadzeniem własnego sklepu internetowego, w którym można kupić prezentowane ubrania (np. *Black Dresses*²⁸).

Spójność

O spójności blogów modelujących przesądza postać blogera oraz konsekwentna estetyka materiałów fotograficznych towarzyszących wpisom (typy kadrów, plenery, pozy, rekwizyty) — styl autora staje się zarazem stylem blogu. Dobrze ilustruje ten mechanizm zestawienie dwóch blogów: promującego swobodny, choć stonowany styl *Charlizemystery*²⁹ z eleganckim *Black Dresses*³⁰. Blogi różni także spójna sceneria: w pierwszym przypadku fotografie robione są najczęściej w malowniczych miejskich plenerach, w drugim — w stylowych wnętrzach.

Podkreślmy przy tym, że postać autora funkcjonuje tu jako marka (por. Antonik 2014), współtworzona czasem przez zespół redaktorów — niektóre blogi lifestyle’owe z powodzeniem redaguje więcej niż jedna osoba (np. *Szarmant*³¹, *Design your life*³²).

Tekst najczęściej pełni funkcję s f a b u l a r y z o w a n e g o k o m e n t a r z a do zdjęć: uzasadnia scenerię i dobór ubrań, można się z niego także dowiedzieć, w jakim nastroju i z jakim nastawieniem blogerka podchodziła do sesji. Atmosferę pokazu mody w skali mikro w niektórych blogach (np. *Maffashion*³³) współtworzą nagrania piosenek dołączane do wpisów. Z kolei redagowanie notek po polsku i angielsku (np. *Raspberry and red*) zwiększa prestiż i zasięg oddziaływania blogu.

²⁵ <http://raspberryyandred.net>.

²⁶ <http://fashionelka.pl>.

²⁷ <http://www.makelifeeasier.pl/> [dostęp: 18.03.2016].

²⁸ <http://blackdresses.pl/>.

²⁹ <http://charlizemystery.com/>.

³⁰ <http://blackdresses.pl/>.

³¹ <http://www.szarmant.pl/>.

³² <http://designyourlife.pl/>.

³³ <http://madamejulieta.blogspot.com/>.

Blogi modelujące można podzielić ze względu na tematykę. Przeważnie poświęcone są one modzie i stylowi życia, który cechują określone wyznaczniki, jak choćby podróże do światowych stolic lub urlop na plaży w ciepłym kraju. Relacje z wypraw są przeważnie dość zdawkowe, ale ilustrowane obfitym materiałem zdjęciowym. Innym wyznacznikiem stylu życia jest gotowanie, zazwyczaj zdrowe, niskokaloryczne i wegetariańskie (np. *Kobiety biegają*³⁴, *Jemerced*³⁵). Ważnym komponentem blogów modelujących jest także *savoir vivre* — takie blogi, jak *Czas gentlemanów*³⁶ czy *Szarmant* promują postawę dżentelmeńską, pojmowaną jako dbałość o elegancki ubiór i wytworne maniery.

Ciekawą grupę stanowią modelujące blogi parentingowe, które odróżnia od podobnych form diarystycznych silna komercjalizacja (reklamy produktów) oraz przyjęta przez autorki (w naszej próbie nie było blogów parentingowych prowadzonych przez mężczyzn) pozycja względem czytelników: rezerwują sobie one prawo do wydawania sądów i udzielania rad. Poza stylizacjami (dzieci pozują w modnych ubraniach) pojawiają się porady i przestrogi, a także typowo diarystyczne wpisy na temat życia rodziny, postępów dziecka, zabawnych zdarzeń oraz refleksje matek w związku z wychowywaniem dzieci.

BLOGI REFLEKSYJNE

Przedmiot

U podstaw wszystkich blogów refleksyjnych leży przekonanie, że to, co w życiu istotne, znajduje się poza sferą codzienności i konkretności. Centralne dla podmiotów blogów refleksyjnych jest jednostkowe przeżycie, a celem dążeń — odnalezienie właściwego języka dla przedstawienia uczuć albo wyrażenia prawdy o najważniejszych wartościach. Autor blogu refleksyjnego próbuje więc połączyć subiektywną ekspresję z uniwersalnością przekazu, stąd bardzo często posługuje się takimi wzorcami gatunkowymi jak aforyzm, wiersz czy esej. Interesując się tym, co niewymierne albo abstrakcyjne, autorzy odcinają się od rzeczywistości zewnętrznej.

Autor i komunikacja

Autor blogu refleksyjnego odznacza się szczególną wrażliwością. O swoich doświadczeniach i przeżyciach pisze nie tyle wprost, ile posługując się uniwersalizującymi metaforami. Rzadko korzysta z zakładki *O mnie*, a jeżeli jednak się na to decyduje, to unika podawania konkretnych danych. Blogi refleksyjne są miejscem intymnym, własnym (por. np. tytuł blogu: *Mój blog, moja przestrzeń. Świat widziany oczyma nastolatki*³⁷), choć oczywiście dostępnym dla szerokiej publiczności. Między autorami a ich czytelnikami tworzy się specyficzna więź: blogi refleksyjne często mają stałych czytelników, a sekcja komentarzy (nazywana tu czasem fantazyjnie, np. *Moja*

³⁴ <http://www.kobietybiegaja.blogspot.com/>.

³⁵ <http://www.jemerced.com/>.

³⁶ <http://czasgentlemanow.pl/>.

³⁷ <http://nutka7.blogspot.com/>.

*nadzieja rozkwita*³⁸; *dziękuję Aniele za komentarz*³⁹) staje się czymś więcej, niż tylko przestrzenią do wygłaszania zachwyty nad wpisami uznanymi za szczególnie udane. Niekiedy toczone są długie dyskusje o uczuciach i wartościach, czytelnicy dopisują też dalsze ciągi utworów poetyckich albo cytują wiersze znanych poetów i własne.

Spójność

W blogu refleksyjnym postać autora ma jeszcze większe znaczenie dla zachowania spójności niż w blogu diarystycznym. Podmiot mówiący jest tu definiowany przez pewien typ uczuciowości czy wrażliwości, który wyraża się w specyficznym, indywidualnym sposobie mówienia (styl, tematyka, organizacja wpisów). Język tych blogów jest filozoficzny lub poetycki, aspiruje do wyższych rejestrów, jest podniosły, nacechowany formami wyrażającymi osobiste przeżycia. Najprościej mówiąc: wszystkie wpisy w jednym blogu refleksyjnym łączy ten sam sposób formułowania myśli.

W blogach refleksyjnych mamy do czynienia chyba z największym zindywidualizowaniem i zróżnicowaniem konwencji wypowiedzi. Są wśród nich blogi, w których najczęściej publikowana jest własna twórczość poetycka (np. *Twym aniołem*⁴⁰; *Clara. Bo marzenia się spełniają*⁴¹); blog, w którym co kilka dni pojawia się jednoakapitowa definicja jakiegoś pojęcia (*Szczere Ryś*⁴²); blog zawierający opisy życia wewnętrznego (*Pisane cisza*⁴³); blog z rysunkami opatrzonymi komentarzem (*Piksele*⁴⁴); blog z fabułami — zapisem „snów na jawie” (*tylkospokojnie*⁴⁵).

BLOGI INFORMACYJNE

Przedmiot

Podstawowym wyróżnikiem blogów informacyjnych jest wyrażana tekstowo intencja podmiotu blogu, aby mówić przede wszystkim o świecie zewnętrznym w sposób możliwie najbardziej obiektywny. Ich autorzy koncentrują się na prezentacji faktów na wybrany temat. W modelowym blogu informacyjnym „ja” podmiotu blogu będzie schowane za poetyką możliwie obiektywnego przedstawiania faktów. To właśnie faktograficzność, rozumiana jako skoncentrowanie narracji na opisie świata zewnętrznego, jest dominującą cechą tego rodzaju blogów. Interpretacja — jeżeli się pojawia — pozostaje na drugim planie. Odwołując się do strukturalistycznej typologii funkcji języka, można powiedzieć, że dominuje tutaj funkcja referencyjna.

³⁸ <http://13duszek.blog.pl/>.

³⁹ <http://twym-aniolem-pl.blog.pl/>.

⁴⁰ <http://twym-aniolem-pl.blog.pl/>.

⁴¹ <http://clara20072.blogspot.com/>.

⁴² <http://szczerys.blog.interia.pl/>.

⁴³ <http://klaudia1226b.blog.interia.pl/>.

⁴⁴ <http://agde.blox.pl/html>.

⁴⁵ <http://tylkospokojnie.wordpress.com/>.

Dodajmy, że blogi informacyjne tworzą jedną z najmniej licznych grup — zakwalifikowaliśmy do niej jedynie 12 blogów. Statystycznie znajdują się więc na peryferiach subiektywnego i interpretującego świat dyskursu blogerskiego.

Autor i komunikacja

Autorzy blogów informacyjnych słabo akcentują autorski charakter prowadzonych przez siebie stron. Widać to już w rzadkim stosowaniu form fleksyjnych w pierwszej osobie i w używaniu mało ekspresywnego języka. Autorzy niechętnie przedstawiają się czytelnikowi: zakładki „o mnie” nie są eksponowane, sporadycznie towarzyszą im zdjęcia, a niekiedy właściciel blogu rezygnuje z podawania jakiegokolwiek informacji o sobie (*Przyroda, pogoda, klimat*⁴⁶; *Telenovel*⁴⁷). Także tytuły stron kierują uwagę na tematykę, a nie na autora i jego subiektywną perspektywę.

Nie dostrzegliśmy powtarzalnego wzorca komunikacji między blogerem a czytelnikami. Można jedynie sformułować przypuszczenie, że koncentracja na podawaniu informacji nieopatrzonej autorskim komentarzem ma dużo mniejszy potencjał komunikacyjny niż wypowiedzi od początku nastawione na przekazanie autorskiej wizji rzeczywistości. Stąd też niewiele jest komentarzy do wpisów w blogach informacyjnych — większa liczba głosów pojawia się przy tematach kontrowersyjnych (np. wpisy z regionalnego blogu *Galeria historii Powiśla* nawiązujące do zagadnień związanych z historią relacji polsko-niemieckich) lub podaje się informacje o charakterze pragmatycznym (np. porady udzielane sobie nawzajem przez czytelników poświęconego e-bookom i sprzętowi służącemu do ich lektury *Świata czytelników*). Oba przykłady pokazują, że natężenie komunikacji łączy się z obecnością w blogach informacyjnych treści kojarzonych przez nas z innymi gatunkami blogowymi — w tych przypadkach, odpowiednio, z blogami krytycznymi i poradnikowymi.

Spójność

Wpisy w blogach informacyjnych uporządkowane są zgodnie z logiką omawianego wycinka rzeczywistości — uśpójnia je więc obserwowany przez podmiot rytm życia zewnętrznego, a nie rytm życia wewnętrznego podmiotu. Dodawanie wpisów podporządkowane jest najczęściej zasadzie nowości (która każe udzielać odpowiedzi na pytania takie, jak: „co się wydarzyło?”, „co nowego?”) lub z zasadą holistycznego ujęcia rzeczywistości, która realizuje ambicję powiedzenia wszystkiego na dany temat znaną z tradycyjnych form encyklopedycznych czy kronikarsko-dokumentacyjnych. Niekiedy podmiot blogu strukturyzuje publikowane przez siebie teksty z zachowaniem obu zasad. Dobrym przykładem jest układ wpisów na blogu *Psia rada. Encyklopedia o psach*⁴⁸. Jego autorka publikuje zarówno teksty o charakterze newsowym, jak i wpisy zbliżone poetyką do encyklopedycznego hasła lub do hasła z kompendium praktycznej wiedzy o psach. *Psia rada* czytana jako jeden tekst jawi się jako całość uśpójniona dzięki realizowanej przez podmiot

⁴⁶ <http://krolowa-superstar.blog.pl>.

⁴⁷ <http://telenovel.blog.pl>.

⁴⁸ www.psia-rada.blogspot.com.

blogu intencji dążenia do sporządzenia możliwie pełnego, opartego o własne doświadczenie, ale zobiektywizowanego opisu wybranego wycinka rzeczywistości. Autorka oprócz stosowania encyklopedycznych i słownikowych form wypowiedzi nawiązuje do tradycyjnych gatunków dziennikarskich: artykułu informacyjnego, notatki prasowej, informacji agencyjnej itp. — jest to cecha charakterystyczna dla wszystkich blogów informacyjnych.

BLOGI-FILTRY

Przedmiot

Za blogi-filtry uznajemy strony, w których do minimum ograniczono prezentację treści stworzonych bezpośrednio przez autora. Podmiot w zasadzie nie wypowiada się „od siebie”, a znakomita większość publikowanych wpisów to prezentacja treści umieszczonych już uprzednio w internecie. Zamyśl autorski przejawia się nie za pomocą tworzenia autorskich tekstów, ale poprzez dobór i uporządkowanie treści znalezionych — jak można domniemywać — w wyniku autorskiej kwerendy. Mamy więc do czynienia z podmiotem filtrującym sieć, a blog powstający w wyniku tej twórczej aktywności należy określić jako efekt końcowy wyszukiwania. Nazwa nawiązuje do jednego z pierwszych typów blogów, jakie pojawiły się w historii tej formy komunikacji internetowej. Filtry służyły do zamieszczania linków do stron odwiedzonych przez autorów i polecanych innym użytkownikom internetu.

Przykładem filtru, który dobrze ilustruje wszystkie cechy wyróżniające ten gatunek blogowy, jest strona *Bajki dla dzieci po polsku — online i za darmo*⁴⁹. Autor (autorzy?) blogu ograniczają swoją aktywność do publikowania odnośników do bajek dla dzieci dostępnych darmowo w internecie.

Autor i komunikacja

W *Bajkach dla dzieci po polsku* w żaden sposób nie przedstawiono autora blogu i zasadniczo nie zachodzi komunikacja między czytelnikami a autorami w formie wymiany komentarzy. Podobnie dzieje się w przypadku blogów o charakterze pornograficznym/erotycznym, których autorzy się nie przedstawiają w zakładce „o mnie”, a czytelnicy nie czują potrzeby komentowania prezentowanych treści. Nieliczne deklaracje osób prowadzących stronę dobrze oddają intencję tworzenia filtru. I tak, gospodarz strony *Piękno delikatne* pisze:

Blog powstaje dla Wszystkich kochających piękno kobiecego ciała. Wylawiam prace niepodpisane, jeśli jest inaczej, zamieszczam nazwisko lub pseudo autora⁵⁰.

Kluczowy jest tu zwrot „wylawiam prace”, który wprost mówi o tym, że autor jednocześnie prowadzi kwerendę i pełni funkcję kuratora, dobierającego i komponującego treści pokazywane czytelnikom.

⁴⁹ <http://internetdladzieci.blox.pl>.

⁵⁰ <http://delicje.blox.pl/html> [dostęp: 31.10.2015].

Dobrym przykładem takiej strategii jest blog *Pink not dead*⁵¹ prowadzony przez artystę, grafika i autora instalacji plastycznych, Maurycego Gomulickiego. Autor wykorzystuje technikę kolażu intermedialnego: wpisy publikowane na *Pink not dead* składają się niemal zawsze z wybranego cytatu z literatury pięknej (często popularnej czy też rozrywkowej) oraz z dopasowanej do niego ilustracji. Zestawieniu cytatu i ilustracji nie towarzyszy odautorski komentarz. Aktywność twórcza polega na wykonaniu domniemanego ciągu czynności: znajdź — wybierz — opublikuj. Co ważne dla naszej analizy blogowych gatunków nie ma znaczenia to, że blog Gomulickiego jest rodzajem działalności artystycznej. Realizuje on ten sam rodzaj blogowej twórczości, jak pornograficzne blogi *Erotyka w plenerze* czy *Gry małżeńskie*.

Spójność

Spójność tego gatunku przejawia się w budowaniu kolekcji materiałów (linków, zdjęć, tekstów), które komentowane są przez autora zdawkowo lub wcale. Schemat ten jest konsekwentnie realizowany przez autora strony *Piękno delikatne*, który publikuje erotyczne zdjęcia kobiet i umieszcza obok nich krótkie, mające wyraźną ambicję poetyckich, komentarze.

W filtrach publikowane są również teksty. Doskonałym przykładem jest tu blog *Ale wkoło jest wesoło 2 A*⁵², którego autorka publikuje znalezione w sieci zdjęcia, zdigitalizowaną ikonografię z gazet albo przeklezione treści artykułów informacyjnych publikowanych wcześniej przez portale lub agencje prasowe. Podmiot blogu wyszukuje, wybiera i publikuje treści, które układają się w autorską — choć własną ręką kompletowaną, a nie pisaną — kronikę współczesności.

FIKcjONALNOŚĆ

Przedmiot

Blogi fikcjonalne służą do prezentowania twórczości narracyjnej. Podstawowe wyróżniki tej kategorii to: brak tożsamości między autorem a narratorem oraz przedstawianie fikcyjnych bohaterów, zdarzeń, miejsc.

Można wyróżnić dwa typy blogów fikcjonalnych: blogi literackie i blogi służące do publikacji literatury. W pierwszej grupie mamy do czynienia z twórczym wykorzystaniem formy blogowej, w drugiej — z przekazywaniem tradycyjnych form literackich za pośrednictwem blogu. W pierwszym wypadku blog jest narzędziem twórczym, w drugim — tylko miejscem publikacji (por. Maryl 2015: 249–262).

Struktura formalna blogów z pierwszej grupy (np. *Słodki świat YAOI*⁵³) jest podporządkowana uwarunkowaniom medialnym blogu — autorzy planują fikcyjne dzieło literackie jako blog. Katalog cech takiego blogu obejmuje: podział fabuły na odcinki oraz bezpośrednie zwroty do czytelników (odpowiadanie na ich uwagi, informowanie o życiu prywatnym autora, opatrywanie kolejnych wpisów autokomentarzem). Teksty z drugiej grupy to utwory, którym blog służy tylko jako miejsce publikacji — równie dobrze mogłyby ukazać się drukiem. Za przykład mogą posłużyć *Niegrzeczne opowiadania erotyczne*⁵⁴.

⁵¹ <http://pinknotdead.blox.pl>.

⁵² <http://obrazkihanuli1950.blox.pl>.

⁵³ <http://słodkiswiatyaoi.blox.pl/html>.

⁵⁴ <http://niegrzeczneszkice.blox.pl>.

Autor i komunikacja

Blogi fikcjonalne odróżnia od pozostałych kwestia autorstwa. Zerwanie paktu autobiograficznego sprawia, że na plan pierwszy wysuwa się sama opowieść, a nie osoba autora. Pojawiają się tu blogi prowadzone przez kilku autorów, jak w przypadku blogu *Bajeczna fabryka*⁵⁵. Tylko w dwóch spośród siedmiu analizowanych blogów autorzy dokonują autoprezentacji.

Ciekawym przypadkiem gry autorskiej jest blog *Karmelkova*⁵⁶, sytuujący się pomiędzy diarystyką i fikcjonalnością. Według deklaracji ze strony głównej, czytelnicy mają do czynienia z dziennikiem „studentki” — pół-Polki, pół-Pakistanki, która przyjeżdża (ucieka) z domu rodzinnego do Polski i tu próbuje ułożyć sobie życie. Poszczególne wpisy utrzymane są w poetyce kartki z pamiętnika. Na całym blogu przez długi czas nie było żadnego bezpośredniego sygnału fikcyjności. Dopiero po mniej więcej roku od założenia blogu (być może pod wpływem dyskusji w komentarzach), autorka dołączyła zakładkę *Do Czytelników*, w której tłumaczy, że opowieść nie jest autentyczna.

Blogi fikcjonalne miewają stałych komentatorów. Dyskutują oni o fabule i głównych bohaterach, chwalą bądź ganią autora oraz domagają się następnych wpisów. Rzadko jednak aktywność w sekcji komentarzy jest duża. Do wyjątków należy tutaj *Słodki świat YAOI*, który przyciągnął sporą grupą wiernych fanów śledzących perypetie bohaterów i chętnie komentujących przebieg wydarzeń.

Spójność

Określenie zasady uspoijniającej blog fikcjonalny nie jest łatwe. Funkcji tej nie pełni z pewnością zachowanie ciągłości opowieści — tylko w dwóch spośród pięciu analizowanych blogów można mówić o zaplanowanej całości, która podzielona jest na poszczególne wpisy. Jak zasugerowano wcześniej, gwarantem spójności nie jest także autor. Wydaje się, że istotne znaczenie ma temat zasygnalizowany najczęściej w tytule blogu (np. *Słodki świat YAOI* czy *Opowiadania pana Zenka*⁵⁷) oraz utrzymanie tej samej konwencji literackiej prezentowanych fragmentów i konwencji zapisu.

ZAKOŃCZENIE

Prezentowana tu klasyfikacja gatunków blogowych powstała na podstawie analizy sytuacji komunikacyjnej, w jakiej funkcjonuje dany gatunek i potrzeby retorycznej, na którą odpowiada. Zaproponowane podejście pozwoliło zaprezentować typologię transmedialną i atematyczną, tzn. po pierwsze, omówione tu gatunki można stosować do tekstów wyrażonych w różnych mediach (lub konfiguracji mediów w ramach jednego blogu) oraz — po drugie — są one niezależne od tematyki poruszanej w blogu, w przeciwieństwie do kategorii tematycznych wykorzystywanych w serwisach blogerskich. Zbierzmy na koniec główne wnioski dotyczące konfiguracji tych elementów w poszczególnych gatunkach, które zestawiamy w tabeli nr 2.

⁵⁵ <http://www.bajecznafabryka.pl/>.

⁵⁶ <http://karmelkova.blog.pl/>.

⁵⁷ <http://zenonjerzyna.blog.interia.pl/>.

Tabela 2. Role komunikacyjne w gatunkach blogowych

Nazwa gatunku	Rola autora	Rola odbiorcy
Krytyka	publicysta	obywatel
Porada	specjalista	amator
Diarystyka	gawędziarz	sluchacz
Modelowanie	wzór	uczeń
Refleksja	poeta	filozof
Informacja	dziennikarz	konsument
Filtr	kurator	zwiedzający
Fikcjonalność	pisarz	czytelnik

W proponowanych nazwach gatunków zawiera się owa potrzeba wyznaczająca relacje między partnerami komunikacji. W przypadku motywacji krytycznej, autorzy występują w rolach publicystycznych, odbiorcy zaś jako obywatele (w szerokim znaczeniu osób zaangażowanych w rozumienie otaczającego ich świata). W eksperckim gatunku porady specjalista wyklada amatorowi czy też adeptowi danej sztuki, jak wykonać określone zadanie. Choć gatunek modelowania zdaje się na pierwszy rzut oka podobny, to w jego przypadku jednak autorzy stanowią pewien czytelny, całościowy wzór do naśladowania. Gatunek diarystyczny zasadza się na potrzebie dzielenia czyjegoś doświadczenia codziennego — autorzy przedstawiają swoje historie i swoje światy słuchaczom, którzy na czas opowiadania godzą się na przyjęcie perspektywy proponowanej przez gawędziarza. Refleksja wyrasta z potrzeby podzielenia się spojrzeniem na sprawy uniwersalne, nie zawsze związane z konkretną codziennością — autor występuje tu zatem w roli poety, który czuje i próbuje nazwać rzeczywistość, odbiorcy zaś niczym filozofowie oddają się rozważaniom na proponowane przez twórcę tematy. Trzy pozostałe gatunki dość dobrze odtwarzają zinstytucjonalizowane relacje komunikacji w życiu kulturalnym. W przypadku motywacji informacyjnej mamy do czynienia z przekazywaniem wiadomości odbiorcy, którego nazwaliśmy konsumentem, by podkreślić pewną bierność (odbierania przekazu). Gatunek fikcjonalny zasadza się na odtworzeniu modelu komunikacji literackiej, w której opowiadana historia jest fikcyjna. Wreszcie filtr, dla którego dobrą metaforą stanowi wystawa: autor, niczym kurator, zbiera w sieci określone materiały, które zwiedzający chcą obejrzeć w tym autorskim zestawieniu (inną metaforą mogłaby tu być antologia).

Dalsze prace nad naszą propozycją powinny iść w dwóch kierunkach. Po pierwsze, zaproponowana tu typologia powstała na przykładzie blogów, ale z pewnością warto odnieść te rozpoznania do innych typów dyskursu (niekoniecznie elektronicznego). Po drugie, należy pogłębić naszą wiedzę o swoistości samych gatunków. Pierwsze badania naszego korpusu blogów przy pomocy narzędzi lingwistyki korpusowej pozwoliły przybliżyć cechy języka czterech głównych gatunków (por. Maryl, Piasecki i Młynarczyk 2016). Ze względu na prototypowość omawianych gatunków dobrze by było także przeprowadzić badania poświęcone charakterowi gatunkowemu poszczególnych wpisów, nie całych blogów. Wydaje się bowiem, że na poziomie pojedynczych tekstów można by było wykazać dużo mocniejszą specyfikę gatunkową, także w przypadku utworów różnych autorów.

Bibliografia

- Antonik Dominik (2014), *Autor jako marka. Literatura w kulturze audiowizualnej społeczeństwa informacyjnego*, Universitas, Kraków.
- Baran Tomasz, Miotk Anna (2013), *Blogerzy w Polsce 2013. Znajomość — wizerunek — znaczenie*, Ogólnopolski Panel Badawczy ARIADNA [online:] [http://pbi.org.pl/aktualnosci/Blogerzy%20w%20Polsce%202013%20\(18kwi13\).pdf](http://pbi.org.pl/aktualnosci/Blogerzy%20w%20Polsce%202013%20(18kwi13).pdf) [dostęp: 27.09.2015].
- Budzyńska-Daca Agnieszka (2011), *Debaty konkursowe i telewizyjne debaty przedwyborcze — problemy dispositio w dwóch realizacjach gatunkowych*, „Forum Artis Rhetoricae” Nr 2 (25).
- Cywińska-Milonas Maria (2002), *Blogi (ujęcie psychologiczne)* [w:] *Liternet. Literatura i internet*, red. P. Marecki, Rabid, Kraków.
- Gumkowska Anna, Maryl Maciej, Toczyński Piotr (2009), *Blog to... blog. Blogi oczyma blogerów. Raport z badania jakościowego zrealizowanego przez IBL PAN i Gazeta.pl* [w:] *Tekst w sieci 2*, red. A. Gumkowska, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.
- Frankfort-Nachmias Chavas, Nachmias David (2001), *Metody badawcze w naukach społecznych*, przeł. E. Hornowska, Zysk i S-ka, Poznań.
- Freelon Deen G. (2010), *ReCal: Intercoder Reliability Calculation as a Web Service*, „International Journal of Internet Science”, nr 5 (1) [online:] http://www.ijis.net/ijis5_1/ijis5_1_freelon.pdf [dostęp: 31.10.2015].
- Lonkila Markku (1995), *Grounded theory as an emerging paradigm for computer-assisted qualitative data analysis* [w:] *Computer-Aided Qualitative Data Analysis: Theory, Methods and Practice*, red. U. Kelle, Sage Publications, London.
- Maryl Maciej (2012), *Konwergencja i komunikacja. Gatunki wypowiedzi na stronach internetowych pisarzy*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich”, nr 54 (110), z. 2.
- (2013), *Blog jako „dziennik elektroniczny”. Analiza genologiczna blogów pisarzy*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” nr 56 (112), z. 2.
- (2015), *Życie literackie w sieci. Pisarze, instytucje i odbiorcy wobec przemian technologicznych*, Wydawnictwo IBL, Warszawa.
- (2016a, w druku), *Startup literacki. Blog a powieść w odcinkach na przykładzie pierwowzoru „Cwaniar” Sylwii Chutnik* [w:] *Teksty kultury uczestnictwa*, red. A. Dąbrowka, M. Maryl, A. Wójtowicz, Wydawnictwo IBL PAN, Warszawa.
- (2016b, w druku), *Tworzenie typologii gatunków piśmiennictwa multimedialnego na przykładzie blogów — propozycja metodologiczna* [w:] *Metody badań online*, red. P. Siuda, Wydawnictwo Naukowe Katedra, Gdańsk.
- Maryl Maciej, Niewiadomski Krzysztof (2013), *Blog = Książka? Empiryczne badanie potocznej kategoryzacji blogów*, „Przegląd Humanistyczny”, nr 4.
- Maryl Maciej, Niewiadomski Krzysztof, Kidawa Maciej (2016 w druku), *Empirically Generated Typology of Weblog Genres*, „CLCWeb: Comparative Literature and Culture”, 18.2., June.
- Maryl Maciej, Piasecki Maciej, Młynarczyk Ksenia (2016), *Where Close and Distant Readings Meet: Text Clustering Methods in Literary Analysis of Weblog Genres* [w:] *Digital humanities 2016: Conference Abstracts*, Jagiellonian University & Pedagogical University, Kraków.

- Miller Carolyn R. (1994), *Genre as Social Action* [w:] *Genre and the New Rhetoric*, eds. A. Freedman, P. Medway, Taylor & Francis, London.
- Miller Carolyn R., Shepherd Dawn (2004), *Bloggng as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog* [w:] *Into the blogosphere: Rhetoric, community, and the culture of weblogs*, red. L. Gurak, S. Antonijevic, L. Johnson, C. Ratliff, J. Reymann, University of Minnesota Libraries, Minneapolis [online:] <http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/> [dostęp: 10.06.2013].
-